

**מוחזקות, טענות וראיות – כלים חינוכיים בדיון אודות
פוסט מודרניזם והתמודדות עם תפיסות עולם מערערות
הצעה לפעילות בכיתה**

הקדמה למורה :

המשפט העברי, המבוסס על דיונים הלכתיים בגמרא, מעניק עדיפות משפטית, במקרה של ספק בקשר לבעלות על חפץ או על נכס מסוים, לצד המחזיק בזמן הווה בנכס או ברכוש הנידון. לעיתים תשמש אחיזה פיזית בחפץ מסוים ראיה מספקת אודות הבעלות עליו. מי שירצה לטעון לבעלות שלו אודות הנכס או החפץ יצטרך להביא ראיות, שהרכוש המדובר הוא שלו למרות שעל פניו נראה כי לבעל הדין שמולו יש חזקה עליו. במערך זה, נציע שימוש מושאל במושגים ההלכתיים המשפטיים – מוחזקות, טענה וראיה- בדיונים חינוכיים ובהתמודדות עם הגישה הפוסט מודרניסטית, שעל פיה, אין אמת אחת מוחלטת ולכל צד קיימת אמת משלו.

המשגה ראשונית של המושגים ההלכתיים בהקשר החינוכי המושאל :

מוחזקות- עוגן זהותי. המורשת והתפיסה הערכית האישית של כל אחד מאתנו, המבוססת על חוויות, רגשות, סיפורים, שייכות וניסיון חיים. כל אלה משמשים את רובנו כדי לפירוש המציאות שסביבנו ולהתמודדות אתה.

טענה - בניגוד להוכחות אמפיריות אובייקטיביות, טענה מבוססת לרוב על העולם הערכי הנובע ממקום אישי ומהעוגן הזהותי שתואר לעיל. טענה חשופה להרהורים ולערעור אבל בכוחה תבטא לתת הקשר ותוקף לעוגן הזהותי המוחזק.

ראייה - ניסיון להוכיח או לסתור באמצעים שכליים או אמפיריים (מבוססי ניסיון או מבוססי מראה עיניים) את המוחזקות. בשפת הראיות אין אמיתות שונות ומציאות מורכבת ורבת נקודות מבט אלא רק "נכון" ו"לא נכון", "אמת" ו"שקר", שעל פיהם אמורים להתעצב חייהם של פרטים או של חברות.

שימו לב: ההחלטה האם לתת את המשגה הזו לתלמידים או רק להכיר אותה ולהשתמש בה במהלך השיעור נתונה לשיקול דעתו של המורה בהתאם לגיל התלמידים, לרמה שלהם ולהיכרות שלהם עם השפה התלמודית.

נחלק לתלמידים את מילות השיר "והאמת" של שלמה ארצי בצירוף משימת האזנה ונקרין את הקליפ לשיר הזה בביצוע המשותף של ישי ריבו ושלמה ארצי.

משימת ההאזנה: (ניתן לבחור אחת מן השאלות או להניח את כולן או חלקן)

- מה השאלה או הטענה המרכזית בשיר הזה?
- מה השאיפה שבאה לידי ביטוי בשיר הזה?
- מה הנקודה שאין עליה שום ערעור לפי ישי ריבו (הקטעים שהוא שר)?
- מה הנקודה שאין עליה שום ערעור לפי שלמה ארצי (כנ"ל)?

הוסיפו לשיר משפט משלכם שמתחיל במילה: "והאמת".

והאמת,	והאמת
שאין אמת אחת	שאין אמת אחת
והצדק עף בין הידיים	אז מחפש אותך בגשם
אני עומד	הזמן חומק בתוך תרבות הכעס
בגבול בת ים לבד	והאמת כבר מטושטשת
והאמת מתעתעת בי	והאמת
מכוסה דמעות	שאין אמת אחת או שתיים
רוצה לחזור	ציפור ברחה לי מהידיים
אל הבית בו מזמן התחלתי	והשקר בן חלוף
כמו ילד טוב אל זרועות אמו	והאמת
אל האמת שבה צללתי	שאתה הוא אלוהינו
והאמת	ואתה הוא מושיעינו
שאין אמת אחת או שתיים	ואת אהבתי בסוף.
ציפור ברחה לי מהידיים	
והשקר בן חלוף	
והאמת	
שאתה הוא אלוהינו	
ואתה הוא מושיעינו	
ואת אהבתי בסוף	
והאמת	
שאת היחידה	
ואת היופי והעצב	
אז מי שולט	
הזמן הוא כתב חידה	
והאמת שוב מתפוצצת	

ניתן 5 דקות לסיום משימת ההאזנה ונרכז את תשובות התלמידים על הלוח, בעל פה, או בפדלט שיאפשר לנו להשתמש בהן בהמשך.

סביר להניח שבין התלמידים יתגלו פרשנויות שונות לשאלה- מה האמת הבסיסית על פי ישי ריבו ומה האמת הבסיסית על פי שלמה ארצי? וגם- שיתגלו סתירות בין אמיתות אישיות של תלמידים שונים.

נציף את הסתירות האלה ונניח את השאלות הבאות שיהדהדו, אפשר לנסות גם לנסות להעלות את השאלות מהתלמידים והתלמידות עצמן:

- אז איך מצליחים לחיות, לחנך, להאמין בעולם שבו אין אמת אחרת?
- איך מצליחים להכיל אמיתות של אחרים גם אם הן מערערות על האמת שלי?

לימוד קצר:

1. ישעיהו נ"ט פסוק ט"ו:

"וְתִהְיֶה הָאֱמֶת נְעֻדְרָת, וְסָר מִרַע מִשְׁתוֹלָל; וַיָּרָא ה' וַיִּרַע בְּעֵינָיו, כִּי-אֵין מִשְׁפָּט." (ישעיה, נט, טו)

2. פירוש מצודת ציון במקום: "נעדרת - ענין חסרון כמו איש לא נעדר."

3. בבלי סנהדרין צ"ז ע"א - "מאי "ותהי האמת נעדרת?"- אמרי דבי רב: מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה".

4. "פוסטמודרניזם הוא מהלך תרבותי הכולל שלושה כיוונים עיקריים: א. ערעור של מושג האוטונומיה של הידע ושל יכולת המדע לרדת לחקר האמת... האמת נתפשת כמונח סובייקטיבי, תלוי הקשר והגדרה."

ערעור מעמד האמת נובע מתוך עמדה רלטביסטית- יחסית- השקפה פילוסופית הדוחה את הטענה בדבר קיומן של אמיתות אוניברסליות." (מתוך- האנציקלופדיה של הרעיונות)

שאלה:

- מה אנחנו יכולים ללמוד מהמקורות האלו? האם יש כאן תפיסה שונה מהתפיסה המדוברת (הפוסטמודרנית) היום כפי שבאה לידי ביטוי בשיר? מה דומה ומה שונה?

"עוד ניפגש" – עבודה על מוחזקות טענה וראיה

נחלק את הכיתה לקבוצות קטנות 3-4. וניתן לכל קבוצה לצפות באחד הקישורים האלה להצעות קצרות מסדרת הדוקו- ריאליטי- "עוד ניפגש".

[הצצה לפרק 3 של עוד ניפגש](#)

[הצצה לפרק 5 של עוד ניפגש](#)

בסדרה, נפגשים הגיבורים עם דמויות ועם תפיסות המציבות סימני שאלה על אמיתות ברורות וחד משמעיות שלאורך הן חיו, חינכו והתחנכו ועוברים שינוי בעמדות, ברגשות ובסולם הערכים שלהם.

משימת צפייה:

- כתבו אחת מהאמיתות הברורות של כל אחד/ת מן הדמויות בקטע. (מה המוחזקות שלו, אם נרצה להשתמש בהמשגה שהוצעה במבוא למורה)
- נסחו טענה ערכית שמחזקת אמת זו.
- הביאו ראיה מהמציאות שמחלישה אותה.

לאחר ביצוע המשימה יציגו התלמידים את המשימה שלהם לקבוצות האחרות כאילו הם הדמות שאת האמת שלה הגדירו, עליהם לבסס את האמת שלהם על טענה ערכית אך גם לתאר ראיה מהמציאות, רגש או קונפליקט אישי שמחליש טענה זו.

לאחר הצגת האמיתות השונות נחזור לשאלה שאתה התחלנו את המערך:

- האם יש אמת אחת? שתיים? או אולי יותר?

נשמע מהתלמידים מה חידשה להם ההתנסות בשיעור בשאלה הזו ואילו כלים חדשים קיבלו להתמודדות עם אנשים, עמדות ודעות מנוגדות לשלהם.

